

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára I frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

Krisztus és a galamb.

Mikor Krisztus negyven napra
A pusztába kiment vala,
Hogy ott éljen szomjan, éhen,
Fázódjék a hideg éjen,
S elkészüljön, mire vágyott,
Megtanítani a világot:
Mint kell a jó Istent félni,
Egymás között békén élni . . . .
— Nem vala ott város, falu,
Sem egy kunyhó, sem tárt kapu.
Lombos erdő enyhe, árnya
Nem fogadta jó tanyára.
Nehány bokor, néhány cserje,
Kis madárcák lakóhelye —
Mindaz, a mi tél-tul látszott,
S tarkítá a pusztaságot.

Egyszer csak úgy éjfél tájba'
Hallik az ég mormogása,
Dörög, csattan, hull a zápor,
Nincs menedék közel-távól.
Szegény Krisztus ázik, fázik,
Halvány arcza könytől ázik.
Futna jobbra, futna balra,
De hiába, de mi haszna.

Végezetre jut eszébe,
A fecskétől szállást kérne :
„Nem adhatok, — szól a fecske —
Hiszen nekem is szükecske,
Hanem talán kakuk komám
Adna szállást az éjszakán . . . “
De a kakuk megszégyelve
Bevallja, hogy a fekhelye
Nem az övé, ugy foglalta,
A rigótól elrabolta.

Tán a bagoly tágas háza
Fogadná be éjszakára ;
De a bagoly — rossz a mája —
Az ajtaját jól bezárja,
S ki kiált a vén goromba,
Hogy a háza nem korcsoma.
Most a fürjet keresi fel,
Hanem az is nem-mel felel.
Veréb, gólya mind azt mondja :
„Adnánk bizony, hogyha volna.“

Szegény Krisztus tovább méne,
Zivataros, rideg éjbe.
Zúg a vihar, hull a zápor,
Nincs menedék közel, távol ;
Tekint jobbra, tekint balra,
De hiába, de mi haszna.

Hát a mint ott búsán állna,
Fehér galamb megsajnálja :
Hívja szóval, hívja szívvvel,
Szállást ad a hideg éjjel.
— Puha ágyat vet mohából,
Enni is ad kagyló-táliból,
Virágkelyhe aranymézét . . .
Ugy látja el a vendégét.
Majd az álom, édes álom
Erőt vesz a szempillákon

S alszik Jézus hosszan, mélyen,
Jó tanyában, rideg éjen.

S mikor a nap nyájas képe
Felszálla a derült égre,
Búcsut mond jó gazdájának,
Fényes fehér galambjának.
Szívvel, szóval megáldotta,
Követének választotta:
A szentlelket pünkösds napra
Galamb hozta, Krisztus adta.

Végh Mátyás.

Kepe megváltás.

A kepe megváltás eszközének tartom végül*) a kölcsön gabona-magtárt. A kérdés alatti ekklesiákban volt az 1887. év végével e czimen gabonában 27,465 véka, pénzben 5624 frt Anyagi viszonyainkhoz mértent jelentékeny tényező, hogy laborfalvi ekklesiánk már korábban éppen gabona magtárával váltotta meg a kepeét; más pár ekklesiánk részben; több ekklesiánk éppen e célra állított és állit magtárt. Tagadhatatlan, hogy kezelésökben javítás vehető észre; azonban mégis nagyobbára túrnünk kell azt a megjegyzést, hogy a jelzettem összegek csak papi-ron vannak. Fájdalom, nagy részben igaz e megjegyzés. Ekklesiáink magtáraik gabonáját is úgy kezelték, mint tőkepénzöket — állandó kölcsönökül; sőt az ekklesiákra, mint a kölcsönvevőkre, nagyon hátrányos módot követték, hogy a kamatokat nem vették bé, hanem tőkésítették az adóson, így pár véka adóságból néhány év alatt pár köből adóság lett. Veszedelmes rendszer: a jó cél megrontása. Ujabb időkben méltánylandó buzgalommal iparkodik néhány ekklesia gabona-magtárt állítani, helyes dolog! de azt már feleslegesnek tartom, hogy erre külön kezelési és használati szabályokat irnak. Szeréntem a mellett a szabályrendelet mellett, melyet a kölcsön-magtárok ügyében az E. K. Tanács 71.—1884. sz. alatt kibocsátott, nincsen szükség más szabályzatra; csak azt sajnálom s valójában szégyenlem, hogy ujjaimon felszámithatom azokat az ekklesiáinkat, melyek e szabályrendelet szerént kezelik magtárokat.

*) Unitárius Közlöny I. köt 234. 238. II. köt. 27. l.

E szabályrendelet az intézmény természetén alapszik: első sorban jótekingony intézetnek, szükségben segítő szernek tekintik, hogy abból a gabonában megszorult tagok szükségök idején gabonát kaphassanak költsön s azt gabonával visszafizethessék; kezelési szabályul egyszerűen azt állította meg, hogy a gabonát tavasszal és nyár elején ki kell adni, — természetesen biztosan — cséplés és törökbuza szedés után kamattól mulhatatlanul bé kell szedni s magtárba helyezni; továbbá hogy csak annyi gabonát kell magtáron tartani, a mennyit a tagok kivesznek, az ezen felüli növekedést el kell adni, s az azért kapott pénzt takarékpénztárba kell tenni. Ez az egyszerű, természetes rendje a kezelésnek.

A kamatlábat az ekklesiák állapítják meg a viszonyok szerint; jelenleg 10—20%. Ezt sokan igen magasnak tartják; részemről nem tartom magasnak; vegyünk egy példát: valaki kivesz májusba egy véka gabonát, mely akkor, tegyük fel, egy forintot ér; mikor novemberben vagy decemberben, hasonló minőségű egy véka gabonával visszafizeti, ez a gabona akkor csak 80 krt ér; tehát a magtár pénzben 20 krt, tehát éppen 20%-ot vesztett. Ha tekintetbe vesszük a befizetett gabonának a magtárban való apadását, a mostani szokásos kamatot nem fogjuk igen magasnak találni.

Mi ezek után a teendő?

Mindenek előtt szükséges a jelenlegi állomány oly módon való rendezése, hogy a hivatolt szabályrendelet szerént lehessen kezelni. E czélból meg kell szüntetni azt az állapotot, hogy évektől fogva kiadott gabonatókéké legyenek az egyeseknél; s hogy egy-egy eklésiának ezerekre menő gabonatókéje legyen. A régebbi idő óta künn levő tőkéket tehát mulhatatlanul bé kell szedni; ha egyszerre nem lehet, pár év alatt minden ősszel. A beszédés könnyebb, mint a pénzbeszedése; mert kisebb mennyiségek az adóságok, s az illetők a gabonát könnyebben fizethetik, mint a pénzt, de a begyűlt pénzt mulhatatlanul takarékpénztárba kell elhelyezni.

Ha a kérdés alatti körök mostani gabona-magtárak után csak 10%-kal számítva évenként 2500 véka gabona kamatot vesznek bé, s ezért csak 2000 forintot fordítanak évenként kepe megváltási alap teremtésére, két nemzedék már jelentékeny összeget szerez össze.

Ezekben kívántam felmutatni azokat az elemeket, melyeket kepe megváltási alap teremtésére fordíthatóknak tartok. Nem állítom, hogy adataim kifogás alá nem jöhetnek; tévedhettem annyiban, hogy ekkle-

siáink viszonyait csak az esperesi vizsgálatok jegyzőkönyveiből merítettem; ha azok tévesek, én is tévedtem, de észrevételeim több évi tapasztalatokon és adatokon nyugodván, bizhatom azokban.

Két dolog határozottan áll: egyik, hogy hiveink, valamint belső embereink óhajtják a kepe megváltását; másik, hogy erre megvannak a szükséges alapok.

Eddig csak sopánkodtunk, töpregettünk, ideje, hogy tegyünk is már.

A tevékeny munkába vételnek két akadálya van: egyik, miszerint mindkét fél: belső emberek és hivesek azt mondják, hogy az ügy megvalósulását úgy sem érik meg; azért nem is kezdenek a munkához. Ezekre az ellenvetésre már az előbbieken megfeleltem; ha mi nem élvezzük fáradozásunk gyümölcsét, élvezik gyermekeink, utódaink, kikért éppen úgy kötelességünk gondoskodni, mint magunkért. Másik akadály, valljuk meg őszintén, a kényelem, hogy ne mondjam restség. Nincs bennünk elég lélek valamely ügy körül kellő buzgalmat, élénkséget fejteni ki. Megengednek belső ember afiai, barátaim, ha ez ügyben ez állításommal reájok céloztam. Némileg feljogosítva érzem magamat így beszélni. Lám nélkülök, sőt ellenökre megteremtettük a belső emberek nyugdíjintézetét; a mi már jelenben is kiváló előnyöket nyújt az eddigi rendszer felett. Ezt nem részletezem; de tény az, hogy az illetőktől évi csekély részvényeiket nagy kinnal sem bírjuk az intézet pénztárába behajtani. Sok a hátrálék. Tény, hogy az intézet megalapítása óta annak pénztárába az érdekelt tagoktól egyetlen fillér sem folyt bé, mint valakitől gyűjtött kegyes adomány.

Jelenleg működő és ezután működendő belső embereinket, vallás-közönségünk mostani és jövőendő hiveit érdeкли első sorban az ügy: természetes és igazságos, hogy ők vegyék kezökbe. Első sorban köri, világi és egyházi hatóságainkhoz, köri közgyűléseinkhez fordulok azzal a kéréssel: méltassák ez ügyet jelentőségéhez méltóan, vegyék fontolóra az általam elősorolt tényezőket, gondoljanak ujakat, panasz és óhajtozás helyett lépjenek a cselekvés terére, mutassuk meg, hogy ebben a tekintetben is magunk erején megtudjuk tenni azt, a mit más szép alkotásainkban megtettünk.

Kovácsi Antal.

Orvosi levelek.

I.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Voltaire a francia író azt mondja: „Az emberek legnagyobb része élete egyik felét úgy használja fel, hogy a másikat elrontsa vele.“ Ez a mondása a nagy írónak igazán élettapasztalatból van merítve s mi orvosok legjobban tudjuk, hogy mennyire igaza van, mert az emberek legnagyobb része csakugyan nem úgy él, a hogy kellene. Az európai civilizált államok statisztikája az emberi életkor átlagát 35—40 évre teszi, s mégis vannak egyes esetek, melyek azt bizonyítják, hogy az emberi életkor határa, okszerű gondozással, a 100 évet is meghaladja. Miért van az, hogy az átlag mégis csak 35—40 évre van téve? Tán a mi az egyiknek lehetséges, nem lehetséges a másiknak is? Ezt a kérdést megoldja nekünk azonnal a napilapokban gyakran olvasható magyarázat, mely az illető hosszú életü egyémről így szól: N. N. élete 105-ik évében halt meg, szervezete ép erőteljes volt, életmódja egyszerű, de rendes, életében mértékletes, józanéletű, becsületes, vallásos volt stb.

Senki előtt sem új dolog, hogy a hosszú életnek a rendes és egyszerű életmód a fő tényezője. Természetes az is, hogy a ki egyszerűen és rendszeresen él, testi erejéhez mérten munkálkodik, istenfélő, jámbor ember, kivételesen, még gyöngébb szervezettel is hosszabb életü lehet, mint az, a ki rendetlenül él, lelkének táplálékot a munkásság és vallásos élet által nem ad, s sokszor unatkozik, s unalmában olyan szorakozást keres, a mi testi és lelki jóllétét aláássa. Volt idő, a mikor bizonyos erkölcsi hibák büntetésének tulajdonították a betegségeket, ma már azonban tudjuk, hogy a természeti erőkből kell keresni a betegségek okait.

Főleg a fiatalságnál tapasztalható, hogy közönyösök az egészség fenntartására szükséges óvó intézkedések és rendszabályok iránt, a mi bizonyosan onnan ered, hogy ők az élet titkaival mihamarább óhajtanak megismerkedni. A régibb időkben az egészséget az isteni akaratnak tulajdonították s a betegség okát sohasem keresték a rendetlen életmódban, pedig tudjuk, hogy sokszor kicsi bajok is hosszasan tartanak s e miatt a betegek nemcsak a házi orvosnál, hanem még az egyetemi tanároknál is keresnek orvoslást, s tőlük emberfeletti tudományt várnak. Azok tanácsára többnyire, a kik tehetik, fürdőre utaznak, a hol 4—6 héten keresztül egy kissé rendesebben élnek, s azt hiszik, hogy 4—6 heti rendes életmód mellett a rendetlenül átélte hetek és hónapok káros következményei megsemmisíthetők, s ha hitők, mint számtalan eset mutatja, nem teljesül, az orvosi tudomány iránti bizalmuk csökken. Nem volna-e hát olcsóbb és kellemesebb oly életmódot folytatni, hogy ne legyen szükség orvosi beavatkozásra? Nem lehet tehát eléggé ajánlani a fiatalságnak, hogy igyekezzék úgy élni és úgy gondozni egészségé-

gét, hogy a későbbi életkorban ne kelljen a betegségek számtalan fájával küzködni, mert könnyebb a betegséget elkerülni, mint meggyógyítani.

Tagadhatatlan az a tény is, hogy a létért való küzdelemben minden egyes ember megtalálja azt a szerepkört, melyen úgy saját, mint családjának jóllétét biztosítani törekszik. De minden szerepkörnek megvan a maga előnyös és káros hatása, ezekkel megismerkedni pedig a legszükségesebb és a leghasznosabb feladata minden embernek, mielőtt választott pályájára előkészülne. Tekintetbe kellene venni minden pályát választó ifjunak hajlamai mellett testi erejét is, mert a ki oly munkakört választ, mely megfelel ugyan hajlamainak, de hiányzik a betöltéséhez szükséges testi erő, az szándékosan rövidíti életét és ássa alá egészségét. Az élet célja a munkásság, de ha valaki olyan munkakört választ, melyre szervezete nem alkalmas, ellenkezésbe jó a természet rendjével s önmagát semmisíti meg a helyett, hogy eleget tett volna rendeltetésének.

Mayr szerint a hitfelekezethez az egyénnek azon tulajdonságai közé tartozik, melyek nem a természet rendjében, hanem a társadalmi életben gyökereznek. E szerint fölöslegesnek és orvosi leveleim keretén kívül esőnek mutatkozik minden egyes hitfelekezet vallásos élete külső formáit tárgyalni. Én a különböző szertartásokat csak általánosságban fogom felemlíteni, abból a célból, hogy azoknak az egészségügyre netalán káros hatásai felismerhetők és elkerülhetők legyenek, vagyis jobban mondva, a vallásos életnek azon külső formáit szándékozom e lap tisztelt olvasó közönségével megismertetni, melyekhez az egészségügynek köze van.

Lehetne egyszerűen és röviden felosztani a vallásos ténykedéseket a szerint, a mint az emberi akarat szerint, vagy csak a külső befolyások által történnek, pld. az ember kereszttelése és temetése, vagy a templomba járás és a temetéseken való megjelenés.

Ez a felosztás az emberi élet kezdetével és végével foglalkozván, nem tartom természetesnek és követem az emberi korról párhuzamosan menőt és pedig az emberi életkorok különböző életszakában nyilvánuló vallásos ténykedések sorrendjét, a melyet természetesebbnek is tartok.

Mielőtt azonban az egyesek életrendjén nyilvánuló vallásos cselekményeket és azoknak az egészségüggyel való összefüggését tárgyalni elkezdeném, engedje meg a t. olvasó, hogy addig is az egyházi szolgákra vonatkozólag néhány tapasztalati megjegyzést tegyek. Érdekes ismerni, hogy a statisztika 5-ik helyre teszi az egyházi szolgák halálozását és 53 életévet jelöl ki számukra, mint maximumot, holott az emberi életkor netovábbját kellene elérniök, mert hiszen ők az Isten szolgálói!

Már ezen adat világosan meggyőzhet mindenkit arról, hogy a külső vallásos szertartások nem járnak egészségügyi hátrányok nélkül, melyeknek elkerülése pedig mindenkinek érdekében áll. Azért csak

dicséértünk lehet a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak 1882. november 6-án 1704 sz. a kiadott azon magas rendeletét, mely szerint az egészségtan tanítása a papnöveldékben és képezdekben elrendeltetett, mert ezen magas rendelet által lehetővé válik, hogy a vallásos élet külső formái megtartása mellett ugy saját magukra, mint a hívekre nézve káros körülményeket kikerülhessék és elháríthassák, ugy az illetékes helyeken, mint minden egyes esetek alkalmával.

Ezen magas rendeletnek az lesz a hatása, hogy nem csak saját életkoruk, hanem híveikének átlagát is magasabbra viszik.

Az egyesek életrendjén nyilvánuló vallásos cselekményeket és azoknak az egészségügygel való összefüggését következő levelemben fogom tárgyalni.

Székelly-Keresztur, 1889. május 15.

Dr. Jankovich Pál.

A vadházasságokról.

A társadalom erkölcsi életében alig van a vadházasságnál veszedelmesebb ragály. Sőt a romboló hatás tul terjed az erkölcs birodalmának határain is. Midőn a vadházasság a törvényes házasság ellen sok szerencsével sikra száll, midőn a nőt, a ki a törvényes házasságban a férfi felesége s vele egyenrangú házastárs, a legtöbb esetben a férfi engedelmes szolgáljává süllyeszti, s ezzel női méltóságából egészen kivetkőzteti, midőn nagy számmal teremt sokszor jobb sorsra érdemes existenciákat, kik születésök szegényfoltjait néha egy egész életen át sem tudják — minden egyéni kifogástalanságuk ellenére — letörlni: e romboló hatás közrendészeti és rideg állampolitikai szempontból sem közönyös.

A társadalom erkölcsi világnézetével a legszorosabb egybekötetésben van az állam boldogulása és ereje. A nagyfoku erkölcstelenség elrágja lassanként az államélet gyökereit. A vadházasságban élő ember világnézlete más, mint a boldog férjé vagy családapáé, ki mint állampolgár is másként gondolkodik, nagy feladatok teljesítésére a megelégedett otthonban erőt merit. Hát abból a sok szerencsétlen elzüllött törvénytelen gyermekből mily egész más ember, társadalmi tag, állampolgár válik, ha születésök megadja életpályájuknak azt az alapot, mely a valamivé levésnek mégis csak egyik elsőrangú föltétele.

Egy szóval a vadházasság nemcsak az egyház és az erkölcsbirák elkeseredett kritikáját hívja ki, de theoriában általában senki által nem védelmezhető. Védelmére még az elnéző, az erkölcsi szemüvegen át látni egyáltalán nem akaró szabadelvű felfogás sem tud más egyebet felhozni, mint hogy a vadházasság egy szükséges rossz, mely megvolt s meglesz mindig, mert okai természetesek és elháríthatlanok.

A vadházasság nálunk egyáltalán nem képzelt baj, de — fájdalom — valóságos ragály, melynek orvoslásáról gondoskodni kötelesség,

bármily fáradságba kerüljön is az orvosszer feltalálása és alkalmazása. A baj mérvének konstatálására csak egy példát hozunk fel. Egy városi törvényhatóságban (ha jól tudjuk, Arad városában) az 1885. évi összeírás alkalmával 367 vadházaspár találtatott, a törvénytelen gyermekek száma pedig ugyanitt 1875—1883 közt 2461-re emelkedett. Megdöbentően magas szám s félünk, nem egyedül álló adat. Megbízható statisztikai adatokkal nem rendelkezünk, s nem is rendelkezhetünk e téren, de alig tévedünk abban a feltevésben, hogy a vadházasságok száma általában mindenfelé emelkedőben van. Sőt félni lehet, hogy az emelkedés a jövőben még nagyobb mérveket ölt. A megélhetés és czielhozjutás, ezzel együtt a törvényes házasságra léphetés lehetősége is, mind jobban megnehezedik; a házassági akadályok, melyek a szerető sziveknek törvényes házasság alakjában találkozását lehetetlenítik, nemcsak régi merevségükben fennállanak, de sőt az új véderő törvényjavaslatban contemplált azon rendelkezés folytán, hogy a hadköteles kor megszűntével ezzel a házasságra léphetés ideje is egy évvel hátrább vettetik, csak szaporodtak. Egy szóval nem alaptalan az a föltevés, hogy a vadházasságok száma a közel jövőben csak szaporodni fog.

Ideje van tehát, hogy az orvoslás módjával komolyan foglalkozzunk s ellássuk a társadalmat azon fegyverekkel, melyek a bajjal megküzdésre, szükségesekek, s melyekkel a társadalom magát ellátni nem képes.

Mik lehetnek az alkalmas orvosszerek?

Nem beszélünk itt a radicális orvosszerekről: a házassági jog rendezéséről, a nép erkölcsi és anyagi viszonyainak gyökeres javításáról st. Ezek megvalósítása a késő jövő feladata.

Nem beszélünk az egyházi hatóságok fokozott tevékenységétől várható hatásról,*) s e hatást egyáltalán nem akarjuk kisebbiteni, sőt szívesen elismerjük, hogy az egyházaknak az emberek valláserkölcsi életében kiváló tényezőként lehet s kell ma is szerepelniök.

De szólunk a közigazgatási, különösen rendészeti hatóságoknak a vadházasságokkal szemben elfoglalandó álláspontjáról. Nem fejtegetjük azt sem, szabad-e, nem-e a világi hatóságoknak ily erkölcsi alapelvekbe ütköző viszony szabályozásába befolyania? Nem fejtegetjük, hogy az egyéni szabadságnak hatósági korlátozása jogosult-e elméletileg? A hatósági beavatkozást egyszerűen a társadalom önvédelmi joga kifolyásának tekintjük. Azt azonban elismerjük, hogy olyan térről van itt szó, melynél a beavatkozó hatóságoknak a legnagyobb tapintatra és óvatosságra van szükségök, hogy tulerőszakos lépésök visszatetsző s elkeserítő ne legyen.

---

*) Erre vonatkozólag lesz alkalmunk a kérdéssel foglalkozni s mint a mult évben kifejeztük volt, most is jelentjük, hogy a kérdés érdekében való felszólalásokat terünkhez képest szívesen közöljük.

A vadházasságokkal szemben nézetünk szerint a következő prae-ventiv és polliativ hatósági intézkedések volnának alkalmazandók:

1. Miután a vadházasság keletkezésének, különösen a köznép körében igen gyakran a gazda és cseléd közötti viszony képezi alapját, a cseléd könyvek kiállítására különös gond lenne fordítandó, különösen akkor; mikor férjes asszonynak idegen férfi szolgálatába lépéséről van szó.

2. Az ország némely vidékein gyakran magok a községi előljárók (bíró, jegyző) mozdítják elő a vadházasságot az által, hogy vadházasságok vagyoni jogi viszonyai rendezésére szolgáló contractusok megkötésénél közreműködnek. Ily hatósági közegek, mint erkölcstelen viszony előmozdítói, fegyelmi eljárás alá vonandók; de általában kívánatos lenne, hogy vadházasságok létesítésénél mindennemű közreműködés, mint sui generis kihágás minősítették és büntet-tessek.

3. A gyámhatóságoknak legszigorubb kötelessége a gyámoltak vadházasságban élését megakadályozni, valamint mindazon esetekben, midőn a vadházasságban élő kiskorú egyén szülei vagy gyámja a bűnös viszonyt elnézik, a gyermek erkölcsi felügyeletét elhanyagoló szülőknek vagy gyámnak a szülei hatalom- vagy gyámságtól megfosztásáról gondoskodni.

4. Kísértsék meg a világi hatóságok az egyházi hatóságokat a vadházások ingyen összeesketésére vagy a házassági akadályok alól felmentésére járó díjak elengedésére felhívni.

5. Általában kötelessége a hatóságoknak mindannyiszor, mikor akár az egyházi hatóság, akár bárki által egyes konkrét, teljesen nyilvános, botrányos esetek tudomásukra jönnek, hatósági tekintélyük egész súlyával közbelépni.

Eféle eszközökkel kell nézetünk szerint a közigazgatási hatóságoknak a vadházasságok ellen tapintattal és a sikertelenségtől visszamen riadó buzgósággal küzdeni.

(Magyar Közigazgatás.)

— i.

A korcsma regale és még valami.

Északamérikában Matsachusetts államban a mértékletlenség, rézgeskedés megakadályozása okáért azt a törvényjavaslatot terjesztették bé, hogy a pálinka árulás törvénytől tiltassék meg. A törvényhozás az ügyet általános szavazás által eldöntendőnek határozta. Az általános szavazáskor a javaslat mellett volt 231,336, ellene 344,243 szavazat. A 25 városban 44,000 többség volt a javaslat ellen. Ha nekünk is szavazni kellett volna, a javaslat ellen szavaztunk volna; mert a józan okosságnak és az erkölcsi érzésnek tiltó törvényekkel való szabályozását az emberi szellem és méltóság ellen való merényletnek tartjuk. Az

államnak joga és kötelessége a polgárok értelmi és erkölcsi művelése, a vallásos erkölcsi élet fejlesztése; hogy a polgárok tanulják meg Istennek adományait, az emberi szellem vívmányait józanon, mértékletesen, a magok lelki és testi épülésökre felhasználni. Itt magunknál sem szavaznánk reá ily törvényre, bár fájdalommal látjuk, hogy hazánkban is az italadó pénzügyünkben jelentékeny szerepet játszik s nagy fájdalomkra még játszania kell.

Most, midőn az állam a koresomárlási jogot az egyesektől a maga számára megváltja, megveszi; s mikor a számok rubrikákba lesznek szedve, most lesz szemmel is látható, hogy száz millió forintot ér csak az italmérési jog; s hány milliót kell az államnak, az adósságnak, melylyel a jogot megszerzi, a kamataiba és az adósság törlesztésére, a vállalat kezelésére kiadni; s ha annak a sok milliónak mind csak az italmérési jogból kell kikerülni, akkor látjuk meg igazán, hogy mily nagy összeget mondjuk adót kell fizetnünk csak azért, hogy ihassunk. Hát még azért, a mit megiszunk? Ha számot vetünk magunkkal, bizonyosan arra a meggyőződésre jutunk, hogy igen sokat iszunk.

Minden meggyőződésnek van valami haszna: bár csak ennek az lenne, hogy az ivásban mértékletesebbek legyünk.

Olvasóink közül alkalmilag, kivált székely atyánkfiait, kik személyenként mindnyájan koresomárlási joggal birnak, arra figyelmeztetjük, hogy a jog megváltásáért kapandó pénzt ne nézzék ajándéknak s ne bánjanak azzal úgy, mint potya pénzzel, hanem becsüljék meg s használják bölcsen, mint drága kincset.

Emberharát.

Az otthon.

Az otthont nem kell csupán az evés és alvás helyének tekinteni. Az otthon az a hely, a hol az önbecsérzet kifejlődik, a hol az ember a maga kényelmét megszerezheti s részt vehet számos családi örömben. Ha az emberben az önbecsérzet kellő mértékű volna, akkor a társadalmat lealacsonyító bűnök s vétkek két harmad része nem fordulna elő. Hogy az otthon a boldogság hajléka legyen, s mint ilyen jótékony hatást gyakoroljon lakóira, s különösen a benne felnövő gyermekekre, legyen uralkodó benne a kényelem, tisztaság, szeretet és értelem szelleme. Hogy pedig ez meglegyen, szükség, hogy legyen benné egy rendszerető, szorgalmas és mivelt nő. Oly sok függ a nőtől, hogy csaknem biztosan ki lehetne mondani, hogy az otthon szerencséje vagy szerencsétlensége a nő munkája. Egy nemzet sem haladhat, ha nem tudja

javitni az otthont, s ez pedig nem történhetik a nő nélkül. A nőnek tudnia kell, hogy hogy lehet az otthont kedvessé tenni, s hogy pedig tudhassa ezt, meg kell tanítani rá.

(Angolból.)

Smiles Sámuel.

Egyleti élet és munkásság.

A nyári tanítás ideje ismét eljött, s ezzel eljött az ideje annak, hogy a papok az ifjabb nemzedék papjaivá legyenek. A confirmálás nagyon fontos alkalom arra, hogy a pap az ifjúvá leendő gyermekek lelkébe csepegtesse a vallás fő elveit s szívöket ellássa bátorsággal és buzgalommal. Mindamellett is, hogy a confirmálás ily hatásos, nekünk úgy tetszik, hogy a jó pap megkívánja, hogy még egy néhány hónapig s ezután is egy néhány esztendeig kézen tartsa az ifjakat. Mennyi a tudni való s mennyit szeretne elmondani a pap mielőtt kibocsátja az életbe. A nyári tanítás ennek a kívánságnak teszen eleget. Ezért rendelte meg az egyház törvényhozó testülete időről-időre. Ezért szólunk mi mellette most is s ezután is. A mult év eredménye jó volt, a jelené legyen jobb. Meg vagyunk győződve, hogy a hol ezen a nyáron nem lesz tanítás, ott tiz eset közül kilenczben a pap és a tanító akaratán fog mulni.

A küküllő-egyházköri D. F. fiók-egylet a jelen évi első rendes gyűlését D.-Szt-Mártonban tartotta meg Járasi Róbert elnöklete alatt. A gyűlés főbb tárgyai tették: a Sándor Gergely eltávozásával megürült titkári és az Útő Lajos lemondásával megürült pénztárnoki állások betöltése. Közfelkiáltással titkárnak Gvidó Béla és pénztárnoknak Hadházy József választattak meg. A tagokban való gyarapodás örvendetesen mutatkozik. A jelen gyűlés alkalmával két alapító és hat rendes tag jelentetett be; ebből kifolyólag szeretett esperesünk mint alelnök ajánlkozott, hogy egy körlevélben a köri lelkészeket újból felkéri s egyszersmind szívökre köti a tagok gyűjtését, mely ajánlat örömmel fogadtatott.

Nem különbben egyletünk iránti meleg érdeklődését mutatja az az esperes urnak az a tette is, hogy valamely pályadij kitűzésére egy drb. 10 frkos aranyat ajándékozott az egyletnek. E tett önmagában hordja dicséretét!

Ezek után haranglábi lelkész Gálfalvi István aa. tartotta meg „Neveljünk anyákat“ cz. érdekes és sok tanulmányról tanuskodó felolvasását, melyet élénk, bírálatszerű, rövid eszmecsere követett.

A jövő gyűlésre felolvasónak Gvidó B. ajánlkozott. Röviden jelezve ilyen volt gyűlésünk lefolyása. A nyilvánult érdeklődés ápolása és megőrzése legyen csak egyik erkölcsi kötelezettségünk s haladásunk akkor is biztosítva van! Fokról-fokra s csak előre!! M.-Szt-Benedek, 1889. május 11. Gvidó Béla, fiók-egyleti titkár.

Uj harcosok. A pünkössti ünnepen már mint rendes uj lelkészek fognak működni az Ur szőlőjében : **Árkoson Csifó Salamon**, ki Londonból jó egészségben érkezett haza ; **Kis-Solymosban Nagy Sándor** kolozsvári iskolai főnök, kit az a ritka szerencse ért, hogy egyszerre két helyre választották meg **A.-Szováthra** és **Solymosba** s ki az utóbbi helyet választotta. **Szóváthra** a főt. püspök ur kinevezte **Dézsi Mihály** papjelöltet, kit olvasóink népballadáiról ismernek s a kire a szép ekklésiában és a nemzeti érdekből is fontos helyen nagy munka vár. Mindhárman június 2-án fognak beköszönteni, s mindháromat legjobb reménységünk kíséri szép pályájára. **Kis- és Nagy-Kádácsban** közelebbről köszöntött be **Sándor Gergely**, elébb **h-abásfalvi** lelkész ; **Muzsnában** **Mátyás János f.-rákosi** lelkész, kinek a fogadása minden lehető díszel és előzékenységgel történt, a mint ezt tudósítónk egy terjedelmes levélben leírja. Ékes látvány lehetett, midőn a pap szekere mellett kétfélel 16 hajadon lobogókkal s elől 30—40 férfi énekszóval vonult s a mezőt a harangok zugása töltötte be. Május 28-án volt az ünnepélyes beiktatás **Sándor Gergely** derzsi lelkész vezetése alatt **A beköszöntő lelkész Ezekiel 3r. 22v.** alapján tartott beszédében a papi hivatal fontosságát és hasznát mutatta be köztetszés között. Beiktató lelkész „talpra esett hasonlatokkal, költői idézésekkel fűszerezett beszéddel fogadta a beköszöntőt“. Jó sikert kívánunk az uj mezőn az uj munkához mindeniknek!

Pályázati hirdetés. A **Dávid Ferencz** egylet küküllőköri fiókja pályázatot hirdet a következő tételre : A meglazult valláserkölcsei élet a leghathatósabban minő eszközökkel ébreszthető fel? Jutalma 1 drb 10 irkos arany. Pályázhat minden küküllőköri fiók-egyleti tag. A pályamunkák idegen kézzel írva és zárt jelíges levéllel aelnök Tisztelendő **Rédiger Árpád** urhoz küldendők **Dicsőszentmártonba.** Határidő 1890. január 1. A később érkező pályamunkák figyelmen kívül hagyatnak. **M.-Szt-Benedek, 1889. május 11. Gvidó Béla, fiók e titkár.**

A protestans irodalmi társaság mart. 24-ki közgyűlése eljárása — írja Figyelő a **Ker. Magvető** uj számában — a legügyesebb diplomatai fogás volt, minőt a társaságot csaknem két év óta nyugtalanító kérdéssel szemben kigondolni lehetett. De teljesen hiányzik belőle az őszinteség és nyíltság. Hiszen mi volt a meghasonlás oka : a kérdés? Hogy lehetnek-e az unitáriusok a prot. irod. társaság tagjai vagy nem? Meg lett-e ez oldva? Meg, de úgy, hogy kiki tetszése szerint magyarázhatja : ha akarom feje, ha akarom fekete. Mi megvagyunk győződve — írja Figyelő — hogy ha azok, a kik ma is ragaszkodnak ahhoz a nagy többséggel proklamált elvhez, hogy a protestantismus szelleme nem ismeri a kizárólagosságot s ezek között a meg megválasztott tisztikar tiszteletre méltó elnöke is megkérdetnének, hogy be-lelphetnek-e az unitáriusok a társaságba? minden habozás nélkül azt felelnék, hogy be. Hiszen még püspökünk kilépési nyilatkozata sem vétetett tudomásul hivatalosan a közgyűlés által. Főgondnokunk annak

tényleg ma is tagja, de azért a debreczenieknek igazuk van, ha azt mondják, hogy az unitáriusok kizáratnak a társaságból. . . A mi nincs ki mondva szóval, el van érve tényleg, mert a mart. 24-iki szervezkedő gyűlés után csakugyan nem képzelünk oly önérzetes unitárius embert, a ki abba a társaságba még belépjen. . . . Figyelő így végzi: „Mi bizalommal nézünk a jövőbe. Nem mondunk le arról a reményről, hogy abban az egyedül való Isten fog megdicsőíttetni?“ Ezek után mi csak azt mondhatjuk, hogy azok, a kik velünk együtt nagy lelkesedéssel karolták fel a Társaság eszméjét, azzal a lelkesedéssel is csatlakozzanak a Dávid Ferencz Együlethez, adják ennek a segítséget, mert ez mint eddig, ugy ezután is arra fog törekedni, hogy mindazok, a kik a vallás és erkölcs érdekében jót akarnak tenni, nem csak beléphessenek körébe felekezeti különbség nélkül, hanem ott jól is érezzék magukat! Azért mindig csak előre!

Uj iskolák. Buzaházán iskolaház építéséhez fogtak az unitáriusok; Ny. Szt.-Mártoni-Csikfalván most folynak az előkészületek, bizonynyal meg lesz a siker, ha a hivek a buzgó lelkéset kellően támogatják. Iklandon is új iskola fog épülni. S.-Körispatakon már meg van téve minden előkészület s ebben az évben a pap és hivei öröme teljes leend. Ez az ekklésia néhány év alatt nagyon sokat áldozott építkezésre. Csak előre hadd legyen világitó tornya a legkisebb helynek is.

Alsó-Siménfalváról azt a tudósítást kaptuk már korábban, hogy az ottani buzgó hivek a mult években harang és torony-gomb csináltatásra mintegy 650 frtot költöttek, a mit rovatul utján fedeztek. A nagymérvű kiadások mellett is, elhatározták, hogy templomukat a tavaszon önkéntes ajándékozás útján teljesen kijavítják. — Az ezen célra szükséges 600 frtot már csaknem mind aláírták. — A még szükséges összeg előteremtésére a sz.-kereszturi unitárius egyházi dalkör szives közreműködésével, f evi február 24-én kosaras dalestélyt rendeztek. — E dalestély tisztja jövedelme 31 frt 21 kr. kiadással szemben 45 frt 44 kr. volt.

Hogy ily szép jövedelem volt, erre egyfelől közremunkált a lelkes és buzgó lelkész, Németh István neje, szül. Bodolai Zsuzsánna, a ki a bál alkalmára több rendbéli értékes tárgyat ajándékozott. — Példáját követték Jakabházy Poli kisasszony, özv. Beneczedi Sándorné, szül. Marosi Anna, Lőrinczi Ilona kisasszony Galambfalváról, mint református vallásu, Elekes Sámuelné, Marosi Józsefné, Jakabházy Otti és Poli kisasszonyok, özv. Szász Mihályné r. kath és Vári Domokosné Ezek által ajándékozott tárgyak kisorsoltatván, a sorsjegyek árából bejött 13 frt 50 kr.

A nyert tárgyakat az ekklészia javára visszaajándékozták: Jeddi Lajos, Kovács Ferencz, Fekete Domokos, Török Sándor, Elekes Anna, Vári Dénesné, Elekes Sámuelné, Göncz Károly, Osváth Aron stb.

Ezen visszaajándékozott tárgyak elárvereztetvén, megvették: Szentgyörgyi Árpád atyhai tanító (6 frt 20 kr.), Fekete Domokos (1 frt 5 kr.), Kerecsi Lajos korondi kath. énekvezér (92 kr.), Török Sándor (51 kr.), Marosi Mózes (25 kr.), Vas Mihály korondi körjegyző (26 kr.), Darkó Lajos (27 kr.) összesen 9 frt 46 kr.

Végül jegyeik megváltása díjában ajándékoztak: Méltóságos Daniel Gábor főispán és főgondnok ur 5 frt. László Péter Radnóthról 1 frt. Bedő József Tordát-falváról 50 kr. Jakabházy Zsigmondné Siménfalváról 1 frt. Összesen 9 frt 50 kr.

Jegyek kiváltásakor felülfizettek: Török Sámuel esperes 20 kr. Németh Istvánné 20 kr. Szentgyörgyi Árpád 50 kr. Jeddi Lajos 50 kr. Kerezsi Lajos 10 kr. Vass Mihály 70 kr. Összesen 2 frt 20 kr.

Szerkesztőségünk a nevezett ekklezsia felkérése folytán s annak megbízásából hálás köszönetet mond azoknak, a kik az egyházi buzgóságnak ilyen szép jeleit adták. — Itt valóban a tett beszél a mi dicséretre nem szorul. — S fő dolog, hogy a hitrokoni szeretet ez alkalommal, mint máskor is, példás módon nyilvánult. Sok ilyen ekkleziát, sok ilyen hivat! — (Mult számból kiszorult.)

Uj iskolák. Már fennebb jeleztük azt a mozgalmat, a mely iskolák építése s javítása érdekében megindult. Az unitárius egyház k. tanácsa annyira fontosnak tartja ezt az ügyet, hogy közelebből kiküldötte Kovácsi Antal tanárt, hogy Ny.-Szt-Márton-Csikfalván a helyi viszonyokkal megismerkedvén, az uj iskola építésére nézve az ekklesiával jöjjön megállapodásra. Az utazás s különösen a hivek buzgósága eredménye az leend, hogy a nagy helyen fekvő ekklesiában; a csikfalvi részben uj iskola fog építtetni. Az elvet az egyházi k. tanács remélhetőleg elfogadja s keresztülvitele már a jelen évben várható.

Bejelentett a küküllői fiók-egyletből Gvidó Béla lelkész ur 2 alapító és 7 rendes tagot

Köszönetnyilvánítás. Tisztelendő Rédiger Árpád esperes úr a küküllőköri fiók-egyletnek egy drb 10 frkos aranyat sziveskedett ajándékozni pályadíj kitűzésére, mely nemes tettét midőn nyilvánosságra hozom, egyszersmind hálás köszönetemet nyilvánítani kötelelességemnek ismerem.

A küküllőköri fiók-egylet ápril 26-án tartott közgyűlése megbízásából. Gvidó Béla, fiók-egyleti titkár.

Hazánk és a külföld.

Londonban a Britt és Külföldi Unitárius Társulat elnöke számítása szerint 10,000 lélekre megy a nyíltan bevallott unitárius lelkek száma s 10,000-re tehető azoké, a kik nem viselik a nevet, de az unitárius hitet vallják. Ugyanott van 25 unitárius templom.

Nagy haladás. Az amerikai unitárius társulat vallásos tartalmu füzetek terjesztésére nagy gondot fordít, s hogy mily nagy mértékben szaporodnak az unitárius iratok olvasói, mutatja, hogy míg a társulat 1875-ben 35,496 füzetet, 1880-ban 106,124-et adott ki, már 1888-ban 512,570-rø ment az ingyen vagy pénzért eladott füzetek száma.

Irodalom.

A „Keresztény Magvető“ 2-ik füzete különösen érdekes tartalommal jelent meg. Kún Géza, a tudós gróf, az imádság történelméhez nyújt becses adatokat. Kanyaró Ferencz most már harmadik közleményében mutatja ki, hogy az unitárius eszmék régen mily hódítást vittek véghez Magyarországon. Figyelő a prot. irod. társaság utolsó közgyűlésére tesz valóban találó megjegyzéseket. Budapesti levél Derzsi Károlytól.

Unitárius kis könyvtár XXXVIII—XXXIX. sz. most je-

lent meg s van benne egy nagy-pénteki szép ima, egy husvéti ima és beszéd s urvacsorai szemle és imák Derzsi Károlytól. A füzet ára 10 kr.

Beküldetett: Gulyas Benő „Egyházi beszédek“ I. kötet. Kiadta: Lóvy József Miskolczon. Ára: 1 frt 30 kr.

Paedagogiai Plutarch, melyet Orbók Mór pozsonyi nőképezdei tanár nagy gonddal szerkeszt, legközelebbi számában Dr. Berzeviczy Albert, Herbart János, Kovácsi Antal, Dr. Németh Antal, Tonyó Pál, Simai István arcképét és életrajzát közli a 21—22 füzetben, mely a III-ik kötet 1—2-ik füzete. Ára 40 kr. E művet a minister az összes népoktatási intézetek könyvtárainak ajánlja s mi azt mondjuk, hogy megérdemli a teljes pártolást.

„Az unitárius vallás fő elveiből“ egy néhány példányt a könnyebb hozzáférhetés czéljából szivesek voltak magokhoz venni T. Ajtai János ur H.-M.-Vásárhely, Adorján Domokos ur Torda, Barabás Lajos ur Székely-Keresztur, Deák Miklós ur S.-Köröspatak, Fazakas Lajos ur Ny.-Szt-Márton, Gál Miklós ur Toroczkó, Gvidó Béla ur Szt-Benedek, Kelemen Albert ur M.-Szt-Király, Kovács Bálint ur S.-Szt-György, Simó János ur Polgárdiban. Ezen kívül kapható a kolozsvári könyvtárosoknál, Bpsten Kokai Lajos könyvkereskedőnél és szerzőnél Kolozsvárt, mit ezennel tudomásra hozok. **B. Gy.**

Nyilvános nyugtázás.

Harmadik közlemény.

A Dávid Ferencz Egylet pénztárába fizettek.

Alapító tagok: 10—10 frttal: Imecs Jenő Segesvár Csegezi unitárius egyház. Gyórfi István énekvezér. Derzsi unitárius egyház Tordátfalvi unitárius egyház, az utóbbi az alapító díjat és kamatját 1885—1888-ig 2 frtot.

Rendes tagok: 1—1 frttal 1888-ra: Magyar Mihály Kolozsvár. Simándi Simon Kolozsvár. Br. Kemény Árpád, Oszvath Gerő Kolozsvár. Bölön: Tana Sámuel, Tana Lajos, Sikó György, Kozma István. Bedó Lajos, Tana Elek, Pál György, Pál Miklós, Tana János, Kisgyörgy Lajos. Kolozsvár 1889-re: Kriza Ilona, Dr. Pálfi Gyula, Nemes János, Orbai Mihály, Mikó Imréné, Haller Kornélia, Benczédi Gergely, Kanyaró Ferencz, Endstrasser Benedekné, Czakó József, Lengyel Dánielné, Simándi Simon, Walton Ede, Virányi István, Benker József.

Bágyi Kálmán, pénztárnok.

(Folyt. köv.)

TARTALOM.

Krisztus és a galamb. (Költemény.) Végh Mátyás . . .	109	Az otthon. Smiles	119
Kepe megváltás. Kovácsi Antal. . .	111	Egyleti élet és munkásság . . .	120
Orvosi levelek. I. Dr. Jankovich P. . .	114	Hazánk és a külföld.	123
A vadházasságokról. Magy közig. . .	116	Irodalom	123
A koresma regálé és még valami. . .	118	Nyilvános nyugtázás	124